

SVENSKA UNESCO RÅDETS
SKRIFTSERIE: Nr. 4/1979

REKOMMENDATION
OM UTBYGGNAD AV
VUXENUTBILDNINGEN

antagen av
UNESCO

Nr 4 / 1979

Förord

INTERNATIONELLT SAMARBETE INOM VUXENUTBILDNINGENS OMRÅDE

Redan 1919 bildades världsförbundet för folkbildningsarbete (The World Association for Adult Education) på initiativ av Albert Mansbridge, grundare av engelska ABF och dess dåvarande ordförande. Världsförbundet upphörde dock med sin verksamhet och efter 2:a världskriget knöts förhoppningarna till FN-organet Unesco.

Med sina generalkonferenser med representanter utsedda av regeringarna spelar Unesco stor roll, främst med rekommendationer som riktas till medlemsländernas utbildningsministrar, myndigheter, fackföreningar, organisationer och företag i övrigt. En mycket viktig uppgift i respektive land är en uppföljning av dessa rekommendationer och det är därför angeläget att dessa föreligger översatta till respektive lands språk samt blir föremål för grundliga överväganden. Vid Unescos 19:e generalkonferens i Nairobi, den 26 oktober - den 30 november 1976, antogs bifogade rekommendation om utbyggnad av vuxenutbildningen.

Med ett flertal vuxenutbildningsformer bakom oss kan vi i Sverige intala oss att vi har gott samvete och internationellt är Sverige känt för sina studiecirklar, återkommande utbildning och nu senast den uppsökande verksamheten. Men en granskning av det följande dokumentet, ger även vid en snabb genomläsning, åtskilligt att tänka på. Redan under rubriken "Mål och strategi" finner vi uppgifterna att främja arbetet med fred, internationell förståelse och samarbete. Det låter mycket bekant och har funnits med i Unescorekommendationer i flera decenier. Medel har avdelats för utvecklingsprojekt som arbetat fram modeller och rekommendationer såväl inom universiteten som folkbildningen men den trista verkligheten är att intresset för internationella frågor, liksom arbetet för fred och strävan att integrera detta i olika läroplaner,

studiematerial etc., säkert finns men resurserna saknas i utomordentligt stor utsträckning. Under samma rubrik talas även om främjandet av ökad medvetenhet om olika former av kommunikation och solidaritet på olika nivåer. Inom vårt samhälle finns ett uttalat intresse för gemenskap och solidaritet men existerar en stark isolering inom klart avgränsade fack. Inom utbildning arbetar man med detta, socialvården med sitt, kulturinstitutionerna är kanske öppnast. I rättvisans namn måste framhållas att på åtskilliga håll har framgångsrika insatser gjorts för en växelverkan mellan olika instanser, men det är frågan om i stor utsträckning enskilda entusiaster och någon organiserad verksamhet med ordentliga resurser är det inte frågan om. Det är nu hög tid att bygga upp en samverkan kring planering av åtgärder mellan studieförbund, folkhögskolor, bibliotek, sociala myndigheter, företag, museer, teatrar osv.

Unescos rekommendation innehåller uppmaningar eller uppslag för åtgärder även i Sverige. Det är mycket angeläget att dokumentet nu finns i svensk översättning och åtgärder bör nu initieras för att grundligt arbeta igenom rekommendationerna, såväl inom myndigheter, institutioner som organisationer av olika slag.

Stockholm mars 1979

Ralph Uddman

REKOMMENDATION OM UTBYGGNAD AV VUXENUTBILDNINGEN

UNESCO:s (FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur) 19:e generalkonferens, i Nairobi 26 oktober - 30 november 1976,

som erinrar om principerna i artiklarna 26 och 27 i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, vilka garanterar och uttryckligt anger envars rätt till utbildning och att fritt ta del i det kulturella, konstnärliga och vetenskapliga livet, och om principerna i artiklarna 13 och 15 i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter,

som anser att utbildning inte kan skiljas från demokrati, från avskaffande av privilegier eller, inom samhället som helhet, från arbetet för självbestämmandets, ansvarets och samtalets idéer,

som anser att vuxna människors tillgång till utbildning, i samband med återkommande utbildning, är en väsentlig sida av rätten till utbildning och gör det lättare att utöva rätten att ta del i det politiska, kulturella, konstnärliga och vetenskapliga livet,

som anser att för att fullt utveckla av människans personlighet, särskilt med hänsyn till de snabba vetenskapliga, tekniska, ekonomiska och sociala förändringarna, måste utbildning omfatta alla människor och utgöra ett återkommande inslag i deras liv,

som anser att det är nödvändigt med en utbyggnad av vuxenutbildningen för att möjliggöra återkommande utbildning och därigenom kunna åstadkomma en förnuftigare och rättvisare fördelning av utbildningsresurserna mellan ungdomar och vuxna och mellan olika samhällsgrupper och att trygga en bättre förståelse och ett effektivare samarbete mellan generationerna och större politisk, social och ekonomisk jämställdhet mellan samhällsgrupper och mellan könen,

som är övertygad om att vuxenutbildningen som en väsentlig del av återkommande utbildning på ett avgörande sätt kan bidra till ekonomisk och kulturell utveckling, socialt framåtskridande och fred i världen och till en utveckling av utbildningssystemen,

som anser att erfarenheterna från vuxenutbildningen ständigt måste bidra till förnyelse av undervisningsmetoderna och till reformering av utbildningssystemen som helhet,

som anser att det universella engagemanget för läs- och skrivkunnighet är en avgörande faktor i den politiska och ekonomiska utvecklingen, i det teknologiska framåtskridandet och i den sociala och kulturella omdaning - och att dess främjande därför bör bli en väsentlig del av varje projekt för vuxenutbildning,

som på nytt bekräftar att för att nå detta mål är det nödvändigt att skapa situationer där de vuxna bland en mängd former av utbildning, vars syften och innehåll bestämts under deras medverkan, kan välja de former vilka närmast motsvarar deras behov och mest direkt anknyter till deras intressen,

som beaktar olikheterna i utbildningsmetoder mellan länder världen över och de säregna problemen i de länder där utbildningssystemen fortfarande är underutvecklade eller otillräckligt anpassade till de inhemska behoven,

för att ge kraft och verkan åt de beslut, deklARATIONER och rekommendationer vilka utformades vid de andra och tredje internationella konferenserna om vuxenutbildning (Montreal 1960 och Tokyo 19072) och, i vad det gäller de aktuella paragraferna, vid den internationella kvinnokonferensen (Mexico 1975),

som önskar ytterligare bidra till att ge verkan åt principerna i rekommendationerna till utbildningsministrarna från den

internationella konferensen om allmän utbildning - om kvinnornas tillgång till utbildning (Rekommendation nr 34, 1952), om utbildningsmöjligheterna på landsbygden (Rekommendation nr 47, 1958), och om läs- och skrivkunnighet och vuxenutbildning (Rekommendation nr 58, 1965) - i deklARATIONEN från det internationella symposiet för läs- och skrivkunnighet, i Persepolis (1975), och i rekommendationen om utbildning för internationell förståelse, samarbete och fred och undervisning om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna, antagen av Unescos 18:e generalkonferens (1974),

som noterar föreskrifterna i den omarbetade rekommendationen om teknisk utbildning och yrkesutbildning, antagen av Unescos 18:e generalkonferens (1974), och i resolution 3.426 från samma generalkonferens med sikte på att skapa ett internationellt instrument för åtgärder för att trygga att allmänheten har fri, demokratisk tillgång till kultur och en möjlighet att ta aktiv del i samhällets kulturliv,

som vidare noterar att Internationella arbetskonferensen antagit en rad dokument om olika sidor av vuxenutbildningen, främst rekommendationen om studie- och yrkesvägledning (1949), rekommendationen om yrkesutbildning inom jordbruket (1956) och konventionen och rekommendationen om betald ledighet för studier (1974) och om yrkesvägledning och yrkesutbildning vid utveckling av de mänskliga resurserna (1975),

som vid sin 18:e session beslutade att vuxenutbildningen skulle bli föremål för en rekommendation till medlemsstaterna,

antar i dag, den 26 november 1976, denna rekommendation.

Generalkonferensen rekommenderar att medlemsstaterna tillämpar följande föreskrifter genom att vidta de lagstiftnings- och andra åtgärder som kan krävas för att enligt varje stats författningspraxis ge kraft åt principerna i denna rekommendation.

Generalkonferensen rekommenderar att medlemsstaterna fäster uppmärksamheten på denna rekommendation hos de myndigheter, departement eller organ som ansvarar för vuxenutbildningen, hos de olika organisationer som bedriver utbildningsverksamhet för vuxna och hos fackliga organisationer, förbund, företag och andra intresserade parter.

Generalkonferensen rekommenderar att medlemsstaterna, vid de tidpunkter och i den form konferensen kommer att bestämma, rapporterar om sina åtgärder för att genomföra denna rekommendation.

I. DEFINITIONER

1. Termen "vuxenutbildning" betecknar all form av organiserade utbildningsprocesser - oberoende av innehåll, stadium och metod, vare sig de är läroplansbundna eller inte och vare sig de är en fortsättning av påbörjad utbildning eller en ersättning för denna i skolor, högskolor och universitet och under lärlingstid - varigenom personer som av samhället betraktas som vuxna utvecklar sina anlag, berikar sina kunskaper, förbättrar sina tekniska eller yrkesmässiga kvalifikationer eller ger dem en ny inriktning och ändrar sin inställning eller sitt beteende i det dubbla perspektivet av full personlig utveckling och medverkan i en balanserad och självständig social, ekonomisk och kulturell utveckling.

Vuxenutbildningen får emellertid inte betraktas som en företeelse i sig själv. Det är en underavdelning och en väsentlig del av ett globalt projekt för återkommande utbildning och studier.

Termen "återkommande utbildning och studier" betecknar i sin tur en övergripande plan, avsedd både att omdana det existerande utbildningssystemet och att utveckla alla utvecklingsresurserna utanför detta system.

I en sådan plan förvaltar män och kvinnor sin egen utbildning genom en ständig växelverkan mellan tankar och handlingar.

Utbildning och studier begränsas långt ifrån av den period man vistas i skolan utan bör vara livet ut, omfatta alla färdigheter och kunskapsområden, utnyttja alla tänkbara medel och ge alla människor möjlighet att fullt utveckla sin personlighet.

De utbildnings- och studieprocesser i vilka barn, ungdomar och vuxna i alla åldrar är invecklade under sitt liv bör, oberoende av form, betraktas som en helhet.

II. MÅL OCH STRATEGI

2. På det hela taget bör målen för vuxenutbildningen vara att bidra till att

(a) främja arbetet för fred, internationell förståelse och samarbete,

(b) utveckla en kritisk insikt om samtidens viktiga problem och sociala förändringar och förmågan att spela en aktiv roll i samhällets framåtskridande för att åstadkomma social rättvisa,

(c) främja en ökad medvetenhet om sambandet mellan människor och deras fysiska och kulturella miljö och skapa en önskan att förbättra miljön och respektera och skydda naturen, vårt gemensamma arv och vår allmänna egendom,

(d) skapa förståelse och respekt för olikheter i seder och kulturer, både på det nationella och på det internationella planet,

(e) främja en ökad medvetenhet om olika former av kommunikation och solidaritet och ge kraft åt dessa, på familjenivå och på det lokala, nationella, regionala och internationella planet,

(f) utveckla anlagen ~ individuellt, i grupp eller i samband med organiserade studier vid utbildningsanstalter speciellt inrättade för detta ändamål ~ att förvärva nya kunskaper, kvalifikationer, attityder eller beteendeformer som bidrar till personlighetens fulla mognad,

(g) säkerställa individens medvetna och effektiva inordnande i arbetslivet genom att ge män och kvinnor avancerad teknisk utbildning och yrkesutbildning och utveckla förmågan att, individuellt eller i grupp, göra nya materiella landvinningar och skapa nya andliga eller estetiska värden,

(h) utveckla förmågan att tillräcklig förstå problemen som har att göra med barnuppfostran,

(i) utveckla förmågan att på ett skapande sätt utnyttja fritiden och att förvärva alla nödvändiga eller önskade kunskaper,

(j) utveckla den nödvändiga urskiljningen vid användningen av massmedia, särskilt radio, TV, film och press, och tolka de olika budskap som riktas till moderna kvinnor och män från samhället,

(k) utveckla anlagen att lära sig lära.

¹Unescos medlemsstater delas in i regioner, som ungefär motsvarar världsdelarna.

3. Vuxenutbildningen bör bygga på följande principer:

(a) den bör vara grundad på deltagarnas behov och när man bygger ut vuxenutbildningen bör man utnyttja deltagarnas olika erfarenheter, de utbildningsmässigt mest missgynnade grupperna bör prioriteras,

(b) den bör satsa på alla människors förmåga och beslutsamhet att göra framsteg under hela livet, både vad gäller människans personliga utveckling och hennes samhällsengagemang,

(c) den bör väcka intresset för läsning och utveckla kulturella ambitioner,

(d) den bör stimulera och hålla kvar de vuxenstuderandes intresse för studier, ta deras erfarenheter i anspråk, stärka deras självförtroende och vinna deras aktiva medverkan på alla stadier av den utbildningsprocess som de är invecklade i,

(e) den bör vara anpassad till de faktiska förhållandena i vardagslivet och arbetet och ta hänsyn till de vuxenstuderandes särdrag, deras ålder, familj, sociala miljö, yrkes- eller boendemiljö och det sätt på vilket dessa samverkar,

(f) den bör söka medverkan av enskilda vuxna, av grupper och samfund i beslut på alla nivåer av studieprocessen - bl. a. då det gäller att fastställa behoven, utforma läroplanerna och genomföra och utvärdera programmen - och den bör planera utbildningen med sikte på att förändra de vuxnas arbetsmiljö och liv,

(g) den bör organiseras och bedrivs smidigt genom att man tar hänsyn till de sociala, kulturella, ekonomiska och traditionella faktorerna i det land och samhälle som de vuxenstuderande tillhör,

(h) den bör bidra till hela samhällets ekonomiska och sociala utveckling,

(i) den bör som en väsentlig del av utbildningsprocessen erkänna de former av kollektiv organisation som de vuxna skapat för att lösa vardagens problem,

(j) den bör inse att varje vuxen, i kraft av sin livserfarenhet, är en kulturbärare - vilket tillåter honom att spela rollen både som studerande och som lärare i den utbildningsprocess han deltar i.

4. Varje medlemsstat bör

(a) erkänna vuxenutbildningen som ett nödvändigt och utmärkande inslag i sitt utbildningssystem och som en fast beståndsdel i sin sociala, kulturella och ekonomiska utvecklingspolitik. Man bör följaktligen bidra till att system skapas, program utformas och genomförs och utbildningsmetoder tillämpas som motsvarar behoven och ambitionerna hos alla kategorier av vuxna - utan inskränkningar på grund av kön, ras, geografisk härkomst, ålder, samhällsställning, åsikter, religiös tro eller utbildningsnivå,

(b) inse att vuxenutbildningen, även om den i en viss situation eller under en viss period kan spela en kompenserande roll, inte är avsedd att ersätta en fullgod ungdomsutbildning, som är en nödvändig förutsättning för att vuxenutbildningen skall bli en fullständig framgång,

(c) genom att upphäva kvinnornas isolering från vuxenutbildningen sörja för tillträde på lika villkor till hela detta område och fullt deltagande i verksamheten, inklusive den del som ger kvalifikationer för verksamhets- och ansvarsområden vilka hittills varit reserverade för män,

(d) vidta åtgärder för att främja deltagande av de mest missgynnade grupperna i vuxenutbildning och allmänna utvecklingsprogram - på landsbygden och i städerna, bofasta eller nomader - och särskilt av analfabeter, ungdomar som inte kunnat få tillräcklig allmän undervisning eller som saknar meriter, gästarbetare och flyktingar, etniska minoriteter, fysiskt eller mentalt handikappade, personer med svårigheter att anpassa sig i samhället och interner i fängelser. I detta sammanhang bör medlemsstaterna gå samman och söka utbildningsstrategier för mer likvärdiga förhållanden mellan grupper i samhället.

5. Vuxenutbildningens plats i utbildningssystemen bör bestämmas utifrån följande mål:

(a) korrigerig av de största orättvisorna i vad det gäller tillgång till grundläggande undervisning och praktisk utbildning, framför allt orättvisor som grundar sig på ålder, kön, samhällsställning eller social eller geografisk härkomst,

(b) en säker vetenskaplig grund för återkommande utbildning och studier, större möjligheter för människorna att dela sitt liv mellan utbildning och arbete och, framför allt, möjlighet att varva perioder av utbildning och arbete och att inordna återkommande utbildning i själva arbetet,

(c) erkännande och ökat utnyttjande av det faktiska eller tänkbara värdet av den vuxnes olika erfarenheter,

(d) obehindrad övergång från en typ eller nivå av utbildning till en annan,

(e) intensivare växelverkan mellan utbildningssystemet och dess sociala, kulturella och ekonomiska omgivning,

(f) större effektivitet för att tillvarata utbildningsanslagens bidrag till den sociala, kulturella och ekonomiska utvecklingen.

6. Hänsyn bör tas till att det, då ett utvecklingsprogram utformas och genomförs, behövs ett inslag av vuxenutbildning, inklusive i läs- och skrivkunnighet.

7. Målen för utvecklingspolitiken i vad den gäller vuxna bör inordnas i de nationella utvecklingsplanerna. De bör bestämmas i samband med de övergripande målen för utbildningspolitiken och för utvecklingspolitiken på de sociala, kulturella och ekonomiska områdena.

Vuxenutbildningen och andra former, särskilt skol- och högskoleutbildning och grundläggande yrkesutbildning, bör uppfattas och organiseras som i lika grad väsentliga delar av ett samordnat men differentierat utbildningssystem enligt principerna om återkommande utbildning och studier.

8. Åtgärder bör vidtas för att stimulera de offentliga myndigheter, institutioner eller organ som är engagerade i utbildning - enskilda föreningar, löntagar- och arbetsgivarorganisationer och sådana som direkt medverkar i vuxenutbildningen - att samarbeta om uppgiften att närmare bestämma dessa mål och ge dem kraft och verkan.

III. VUXENUTBILDNINGENS INNEHÅLL

9. Vuxenutbildningen har, som en del av återkommande utbildning och studier, inga teoretiska gränser och bör motsvara de speciella situationer som skapas av de särskilda kraven på utveckling, medverkan i samhällslivet och självförverkligande. Den täcker alla sidor av livet och alla kunskapsområden och vänder sig till alla människor oberoende av deras prestationsnivå. Då man bestämmer vuxenutbildningens innehåll bör i första hand de utbildningsmässigt mest eftersatta gruppernas behov beaktas.

10. Medborgarkunskap och politisk, facklig och kooperativ utbildningsverksamhet bör främst syfta till att utveckla ett självständigt och kritiskt tänkande och befästa eller förstärka de anlag varje individ fått för att klara de förändringar som påverkar levnads- och arbetsförhållandena, genom att verksamt ta del i lösningen av samhällsproblem på varje nivå av beslutsprocessen.

11. Utan att utesluta metoder för att nå en lösning på kort sikt i en speciell situation bör den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen i regel lägga vikt vid att ge meriter som är tillräckligt omfattande för att tillåta ett senare byte av yrke och ge en kritisk insikt om arbetslivets problem. Det är nödvändigt att inordna den allmänna utbildningen och medborgarkunskapen i den tekniska och yrkesinriktade utbildningen.

12. Verksamhet avsedd att främja kulturell utveckling och konstnärligt skapande bör stimulera till uppskattning av kulturella och konstnärliga värden och alster, och bör samtidigt bidra till att nya värden och nya alster skapas, genom att frigöra de uttrycksmöjligheter som finns inom varje individ eller grupp.

13. Deltagande i vuxenutbildning bör inte begränsas på grund av kön, ras, geografisk härkomst, kultur, ålder, samhällsställning, erfarenhet, tro eller utbildningsnivå.

14. Vad beträffar kvinnorna bör vuxenutbildningen så långt möjligt inordnas i den nutida samhällsrörelse som är inriktad på att uppnå självbestämmande för kvinnorna och låta dem medverka i samhällslivet som en kollektiv kraft, och bör följaktligen koncentreras till vissa sidor, i synnerhet

(a) lika villkor i varje samhälle för män och kvinnor,

(b) frigörelse för män och kvinnor från de förutbestämda mönster som påtvingats dem av samhället på varje område där de har ansvaret,

(c) medborgerligt, yrkesmässigt, psykologiskt, kulturellt och ekonomiskt självbestämmande för kvinnorna som en nödvändig förutsättning för deras liv som hela individer,

(d) kunskaper om kvinnans ställning och om kvinnorörelser i olika samhällen, med sikte på ökad solidaritet över gränserna.

15. I vad det gäller den bofasta eller nomadiserande befolkningen på landsbygden bör vuxenutbildningen utformas främst med sikte på att

(a) låta människorna använda tekniska procedurer och metoder, individuellt eller gemensamt, som kan förbättra deras levnadsstandard utan att tvinga dem att uppge sina egna värderingar,

(b) göra slut på individers eller grupper isolering,

(c) förbereda individer eller grupper av individer (som, trots ansträngningarna att förhindra en kraftig avfolkning av landsbygden, tvingas lämna jordbruket) antingen för ett nytt yrke om de stannar kvar på landsbygden eller för en ny miljö och ett nytt sätt att leva.

16. Vad beträffar sådana personer eller grupper som fortfarande är analfabeter eller som har svårt att anpassa sig till samhället på grund av knappa resurser, begränsad utbildning eller inskränkt medverkan i samhällslivet, bör vuxenutbildningen vara inriktad inte bara på att låta dessa förvärva grundkunskaper (läsning, räkning, grundinsikter om natur- och samhällsföreteelser) utan också på att underlätta för dem att ägna sig åt produktivt arbete, på att främja deras självmedvetande och deras insikt om hygien-, hälsovårds-, hushålls- och uppfostringsproblem och på att öka deras självbestämmande och deras medverkan i samhällslivet.

17. Vad beträffar ungdomar som inte kunnat få tillräcklig allmän utbildning eller kompetens, bör vuxenutbildningen främst tillåta dem att skaffa sig extra allmän utbildning för att utveckla sin förmåga att förstå samhällsproblemen och axla det sociala ansvaret och för att få tillträde till den yrkesutbildning och allmänna utbildning vilken är nödvändig för att utöva ett yrke.

18. Om människor önskar skaffa sig studie- eller yrkesmeriter som formellt vitsordas genom studie- eller arbetsbetyg och som de av sociala eller ekonomiska orsaker inte har kunnat skaffa sig tidigare, bör vuxenutbildningen tillåta dem att få den nödvändiga utbildningen för sådana betyg.

19. Vad beträffar de fysiskt eller mentalt handikappade bör vuxenutbildningen främst avse att återställa eller öka den fysiska eller mentala förmåga vilken har försvagats eller gått förlorad till följd av deras handikapp, och tillåta dem att skaffa sig de kunskaper och färdigheter och vid behov den yrkeskompetens som krävs för deras sociala liv och för en yrkesutövning förenlig med deras handikapp.

20. Vad beträffar gästarbetare, flyktingar och etniska minoriteter bör vuxenutbildningen främst

(a) tillåta dem att skaffa sig de språkliga och allmänna kunskaper och den tekniska eller yrkesmässiga kompetens som krävs för deras tillfälliga eller varaktiga anpassning i värdlandets samhälle och, vid behov, för deras återanpassning i sitt ursprungsland,

(b) låta dem behålla förbindelsen med kulturen, den aktuella utvecklingen och samhällsförändringarna i deras ursprungsland.

21. Vad beträffar arbetslösa personer, inklusive de som har utbildning, bör vuxenutbildningen vara särskilt inriktad på att anpassa eller ändra deras tekniska eller yrkesmässiga

kompetens så att de kan få eller återfå anställning och förvärva en kritisk insikt om sin ekonomisk-sociala situation.

22. Vad beträffar etniska minoriteter bör vuxenutbildningen göra det möjligt för dem att kunna uttrycka sig fritt, att jämte sina barn få undervisning på sitt hemspråk, utveckla sin egen kultur och lära sig andra språk.

23. Vad beträffar de gamla bör vuxenutbildningen särskilt avse att

(a) ge bättre insikter om nutidens problem och om den yngre generationen,

(b) bidra till att de får en meningsfull fritidssysselsättning, att de främjar sin hälsa och finner större mening i livet,

(c) ge grundläggande undervisning om de problem som möter pensionärer och om sätten att ta itu med sådana problem, till gagn för dem som snart skall lämna arbetslivet,

(d) göra det möjligt för dem som lämnat arbetslivet att bevara sina själs- och kroppsformögenheter och att alltså ta del i samhällslivet och också ge dem tillträde till kunskapsområden eller typer av verksamhet som inte varit öppna för dem under deras arbetsliv.

IV. METODER, MEDEL, FORSKNING OCH UTVÄRDERING

24. Metoderna i vuxenutbildningen bör ta hänsyn till

(a) motiven och hindren för deltagande i vuxenutbildning,

(b) de erfarenheter som de vuxna vunnit i sitt familje-, samhälls- och yrkesliv,

(c) de familje-, samhälls- eller yrkesplikter som de vuxna har och den trötthet och minskade vitalitet som kan bli följden,

(d) de vuxnas förmåga att ta ansvaret för sina egna studier,

(e) den tillgängliga undervisande personalens kulturella och pedagogiska nivå,

(f) de psykologiska särdragen i inlärningsprocessen,

(g) förekomsten av kunskapsintressen och deras utmärkande drag,

(h) fritidens användning.

25. Vuxenutbildningen bör som regel planeras och förmedlas på grundval av kända behov, problem, önskemål, resurser och bestämda syften. Dess effekt bör utvärderas och förstärkas av sådan uppföljande verksamhet som är mest lämplig med hänsyn till omständigheterna.

26. Särskild vikt bör läggas på vuxenutbildning som är avsedd för en total social eller geografisk grupp och som uppåtdar alla inneboende krafter för gruppens framsteg och för socialt framåtskridande inom gemenskapens ram.

27. För att stimulera till bredaste möjliga deltagande kan det i vissa situationer vara lämpligt att i lokalt baserad vuxenutbildning tillgripa t. ex. följande metoder:

(a) program för distansundervisning. t. ex. korrespondenskurser och radio- eller TV-undervisning, varvid målgrupperna för sådana program uppmanas att bilda grupper som lyssnar eller arbetar tillsammans (sådana grupper bör få lämpligt pedagogiskt stöd),

- (b) program som startas av ambulerande grupper,
- (c) program för självstudier,
- (d) studiecirklar,
- (e) frivilliga insatser av lärare, studenter och andra samhällsmedlemmar.

De olika tjänster som offentliga kulturinrättningar (bibliotek, museer, fonotek) kan erbjuda vuxenstuderande bör byggas ut systematiskt vid sidan av institutioner med vuxenutbildning som specialitet.

28. Deltagande i vuxenutbildning bör vara frivilligt. Staten och andra organ bör söka att stödja individers och gruppers önskan om olika former av utbildning.

29. Förhållandet mellan de vuxenstuderande och handledaren bör vara grundat på ömsesidig respekt och samarbete.

30. Deltagande i vuxenutbildning bör vara beroende enbart av förmågan att följa med kursen och inte av någon (övre) åldersgräns eller av betyg eller meriter. Alla anlagstest som är avsedda att ge grunden för ett eventuellt urval bör vara avpassade efter de olika målgruppernas förutsättningar.

31. Det bör vara möjligt att förvärva och samla kunskaper, erfarenheter och meriter genom att bedriva studier periodvis. Behörighet och meriter som skaffas på detta sätt bör vara likvärdiga dem från de läroplansbundna utbildningssystemen, eller vara av den arten att de medger fortsatt utbildning inom dessa system.

32. De metoder som används i vuxenutbildningen bör inte vädja till en konkurrensmentalitet, utan bör hos de vuxenstuderande skapa en gemensam känsla av mening och en vana att medverka, hjälpa varandra och samarbeta i grupp.

33. Vuxenutbildning som är avsedd att förbättra tekniska eller yrkesmässiga meriter bör så långt möjligt organiseras under arbetstid och, i fall av säsongarbete, under dödsäsong. Detta bör sopp allmän regel tillämpas också på andra former av utbildning, särskilt program för läs- och skrivkunighet och facklig utbildning.

34. Nödvändiga lokalresurser bör beredas för en utbyggnad av vuxenutbildningen. Allt efter omständigheterna kan dessa lokaler utnyttjas enbart för vuxenutbildning - med eller utan inackordering - eller vara allsidiga eller speciella lokaler eller sådana som brukas för andra ändamål, i synnerhet klubbar, verkstäder, skol-, universitets- eller vetenskapliga institutioner, kulturcentra eller utomhusanläggningar.

35. Medlemsstaterna bör aktivt uppmuntra samordnad forskning kring alla sidor av vuxenutbildningen och dess mål. Forskningsprogrammen bör ha en praktisk grund. De bör genomföras av universitet, organ för vuxenutbildning och forskningsorgan och tillämpa ett tvärvetenskapligt synsätt. Åtgärder bör vidtas för att sprida erfarenheterna och resultaten av forskningsprogrammen till dem det angår på det nationella och det internationella planet.

36. En systematisk utvärdering av vuxenutbildningen är nödvändig för största möjliga utbyte av de satsade resurserna. För att utvärderingen skall bli effektiv bör den vara inbyggd i programmen för vuxenutbildning på alla plan och stadier.

V. VUXENUTBILDNINGENS ORGANISERING

37. Medlemsstaterna bör sträva efter att bygga upp och bygga ut ett nät av organ som motsvarar vuxenutbildningens behov. Detta nätverk bör vara tillräckligt smidigt för att möta olika individuella och samhällsliga behov, såväl befintliga som sådana som kan komma att uppstå.

38. Åtgärder bör vidtas för att

(a) ange och förutse utbildningsbehov som kan tillfredsställas genom program för vuxenutbildning,

(b) till fullo utnyttja existerande anordningar för utbildning och skapa nya som kan behövas för att nå alla angivna syften,

(c) göra nödvändiga långsiktiga investeringar för att bygga ut vuxenutbildningen - särskilt för att yrkesutbilda planerare, administratörer, dem som utbildar lärare, organisations- och handledningspersonal, för att utarbeta utbildningsstrategier och metoder lämpliga för vuxna, för att skaffa kapital och för att framställa nödvändig utrustning, t. ex. visuella hjälpmedel, apparater och tekniska hjälpmedel,

(d) stimulera till utbyte av erfarenheter och ställa samman och sprida statistik och annan information om vuxenutbildningens strategier, organisering, innehåll, metoder och resultat - både kvantitativa och kvalitativa,

(e) avlägsna de ekonomiska och sociala hindren för deltagande i utbildningen och systematiskt fästa alla tänkbara målgruppers (men främst de utbildningsmässigt mest eftersatta gruppernas) uppmärksamhet på utbildningsprogrammets typ och form genom att använda sådana medel som aktiv agitation från institutioner för vuxenutbildning och från enskilda organisationer för att upplysa, råda och uppmuntra eventuella och ofta tveksamma deltagare i vuxenutbildningen.

39. För att nå dessa mål blir det nödvändigt att mobilisera organisationer och institutioner som är särskilt engagerade i vuxenutbildning, och hela kretsen (både den offentliga och den privata) av skolor, universitet, kulturella och vetenskapliga inrättningar, bibliotek och museer och dessutom andra

institutioner som inte i främsta rummet är engagerade i vuxen-
utbildning, t. ex.

(a) massmedier: press, radio och TV,

(b) enskilda sammanslutningar och intressegrupper,

(c) yrkessammanslutningar, fackliga-, hushålls- och kon-
sumentorganisationer,

(d) familjer,

(e) industri- och handelsföretag som kan medverka i ut-
bildningen av sina anställda,

(f) lärare, tekniker eller behöriga experter som arbetar
på privat basis,

(g) alla personer eller grupper som är i tillfälle att
medverka i kraft av sin utbildning, erfarenhet eller
yrkes- eller samhällsverksamhet och som både vill och kan
tillämpa principerna i inledningen och eftersträva de i
rekommendationen beskrivna målen och strategierna,

(h) de vuxenstuderande själva.

40. Medlemsstaterna bör uppmantra skolor, inrättningar för
yrkesutbildning, högskolor och andra institutioner för högre
utbildning att betrakta program för vuxenutbildning som en
väsentlig del av deras egen verksamhet och medverka i åtgärder
avsedda att främja utbyggnaden av sådana program vid andra
institutioner, i första hand genom att ställa sina egna lärare
till förfogande, bedriva forskning och utbilda nödvändig per-
sonal.

VI. UTBILDNING OCH STATUS FÖR PERSONER SOM VERKAR INOM VUXENUTBILDNINGEN

41. Det bör erkännas att vuxenutbildning kräver speciella färdigheter, kunskaper, insikter och attityder hos dem som är engagerade däri i någon egenskap och i något syfte. Det är därför önskvärt att dessa rekryteras med omsorg efter sina speciella uppgifter och får grundutbildning och praktik efter sina egna och arbetets behov.
42. Åtgärder bör vidtas för att säkerställa att de olika specialister som aktivt kan medverka i vuxenutbildningen tar del i denna, oberoende av dess typ eller ändamål.
43. Utom för att anställa fackmän på heltid bör åtgärder vidtas för att vinna stöd av alla som - stadigt eller tillfälligt, avlönat eller frivilligt - kan medverka i vuxenutbildning av något slag. Frivilligt engagemang i alla sidor av organiseringen och undervisningen är ytterst betydelsefullt, och människor med alla slags färdigheter kan medverka.
44. Utbildningen av lärare inom vuxenutbildningen bör så långt möjligt omfatta alla de sidor av färdigheterna, kunskaperna, insikterna och de personliga attityderna som är väsentliga för de olika påtagna uppgifterna, varvid hänsyn tas till den allmänna bakgrunden till vuxenutbildningen. Genom att förena dessa sidor torde själva lärarutbildningen bli ett bevis på en sund tillämpning av vuxenutbildningen.
45. Arbetsförhållanden och löner för den heltidsanställda personalen inom vuxenutbildningen bör motsvara dem för anställda på liknande poster på andra håll, och för deltidsanställda bör de regleras på lämpligt sätt utan förfång för deras huvudsakliga sysselsättning.

VII. SAMBANDET MELLAN VUXENUTBILDNING OCH UNGDOMSUTBILDNING

46. Utbildningen av unga människor bör fortlöpande inriktas på återkommande utbildning och studier, med utgångspunkt i erfarenheterna från vuxenutbildningen, för att förbereda ungdomar, oberoende av deras sociala ursprung, att delta i vuxenutbildning eller medverka i att förmedla sådana.

Därför bör åtgärder vidtas för att

(a) göra alla stadier av undervisning och praktisk utbildning mer allmänt tillgängliga,

(b) avlägsna barriärerna mellan kunskapsområden och mellan olika former och stadier av utbildning,

(c) ändra de teoretiska och praktiska läroplanerna och samtidigt bevara och stimulera den intellektuella nyfikenheten, och förutom att förvärva kunskaper lägga vikt på att utveckla självständiga beteendemönster, ett kritiskt synsätt, en reflekterande inställning och de skapande anlagen,

(d) göra institutioner för högre utbildning och för praktisk utbildning allt öppnare för sin ekonomiska och sociala omgivning och knyta utbildning och arbete fastare samman,

(e) upplysa skolungdom och ungdomar som slutar sin teoretiska eller praktiska utbildning om vuxenutbildningens möjligheter,

(f) om önskvärt sammanföra vuxna och ungdomar i samma utbildningsprogram,

(g) anknyta ungdomsrörelser till initiativ inom vuxenutbildningen.

47. I fall där en kurs inom vuxenutbildningen ger kompetens som skulle uttryckas i ett diplom eller ett betyg vid skola eller universitet bör sådan vuxenutbildning leda till diplom eller betyg av samma erkända status. Program för vuxenutbildning som inte ger liknande kompetens bör i lämpliga fall vitsordas genom ett intyg.

48. Vuxenutbildning som också är avsedd för ungdomar behöver få högsta förtur därför att ungdomar är en mycket stor åldersgrupp i samhället på de flesta håll i världen och deras utbildning är ytterst betydelsefull för den ekonomiska, politiska, sociala och kulturella utvecklingen i det samhälle de lever i. Programmen för vuxenutbildning som också är avsedd för ungdomar bör inte bara ta hänsyn till deras studiebehov utan också tillåta dem att inrikta sig på framtidens samhälle.

VIII. SAMBANDET MELLAN VUXENUTBILDNING OCH ARBETE

49. Med utgångspunkt i det nära sambandet mellan rätten till utbildning och rätten till arbete och i behovet att främja allas (löntagare eller inte) deltagande i vuxenutbildningen, inte bara genom att minska de hinder de möter utan också genom att ge dem möjlighet att i sitt arbete utnyttja de kunskaper, kvalifikationer eller anlag som vuxenutbildningen är avsedd att förmedla, och i arbetet finna en källa till självförverkligande och framsteg och en stimulans till skapande verksamhet, både i arbetet och i samhällslivet, bör åtgärder vidtas för att

(a) säkerställa att de vuxnas erfarenhet av arbete utnyttjas då läroplaner för vuxenutbildningen utformas,

(b) förbättra arbetets organisering och villkor och särskilt mildra arbetets svåra beskaffenhet och minska och anpassa arbetstiden,

(c) främja ledighet för utbildning, utan förlust av lön eller fråga om gottgörelse för utbildningens kostnader, och utnyttja varje annat lämpligt hjälpmedel för att underlätta utbildning eller förkovran under arbetslivet,

(d) bevara anställningen åt personer som fått sådan hjälp,

(e) erbjuda jämförbara möjligheter för husmöder och andra hemmaarbetande och icke-löntagare, särskilt sådana med begränsade tillgångar.

50. Medlemsstaterna bör uppmuntra eller underlätta att kollektivavtal innehåller klausuler om vuxenutbildning, i synnerhet klausuler som föreskriver

(a) vilka slags materiella möjligheter och ekonomiska förmåner som erbjuds de anställda som avser att delta i vuxenutbildning, och i synnerhet anställda inom sektorer med snabba teknologiska förändringar eller där de hotas av avsked,

(b) det sätt på vilket teknisk eller yrkesmässig kompetens, förvärvad genom vuxenutbildning, beräknas då man bestämmer anställningstyp och fastställer lönenivå.

51. Medlemsstaterna bör också uppmana arbetsgivare att

(a) beräkna och, med utgångspunkt i kompetensen, meddela sitt behov av utbildad arbetskraft och vilka rekryteringsmetoder man tänkt sig för att fylla ett sådant behov,

(b) inrätta eller bygga ut ett rekryteringssystem som kan uppmuntra de anställda att söka förbättra sin yrkesskicklighet.

52. I samband med vuxenutbildning som arbetsgivare organiserar för sin personal bör medlemsstaterna uppmuntra dem att sörja för att

(a) de anställda medverkar i utformningen av utbildningen,

(b) de som deltar i sådan utbildning utses i samråd med de anställdas representativa organ,

(c) deltagarna får ett intyg eller betyg efter avslutad utbildning, så att tredje part kan veta att de har fullbordat en viss kurs eller skaffat sig en viss kompetens.

53. Åtgärder bör vidtas för att främja medverkan av vuxna som tillhör arbets-, jordbruks- eller hantverksföreningar då vuxenutbildning för sådana föreningar genomförs. Därför bör de beviljas speciella lättnader så att löntagarna kan fatta de beslut som främst gäller dem.

IX. LEDNING, ADMINISTRERING, SAMORDNING OCH FINANSIERING AV VUXENUTBILDNINGEN

54. Det bör på alla nivåer - internationella, regionala, nationella och lokala - skapas

(a) system eller förfaranden för samråd och samordning mellan offentliga myndigheter som är behöriga på vuxenutbildningens område,

(b) system eller förfaranden för samråd, samordning och överensstämmelse mellan nämnda offentliga myndigheter, representanter för vuxenstuderande och hela den krets av organ som genomför program för vuxenutbildning eller bedriver verksamhet för en utbyggnad av sådana program.

Det bör tillhöra huvuduppgifterna i dessa system, som bör tillföras resurser, att bestämma målen, undersöka de uppdykande hindren, föreslå och där det är lämpligt vidta nödvändiga åtgärder för att genomföra denna utbildningspolitik och utvärdera framstegen.

55. Det bör på nationell och, där det är lämpligt, på lägre nivå inrättas system för samfälda åtgärder och för samarbete mellan de ansvariga offentliga myndigheterna och organen för vuxenutbildningen å ena sidan och de ansvariga offentliga eller privata organen för radio och TV å den andra.

Det bör tillhöra huvuduppgifterna i dessa system att undersöka, föreslå och där det är lämpligt vidta åtgärder för att

(a) sörja för att massmedierna väsentligt bidrar till fridtidssysselsättningen och folkbildningen,

(b) garantera yttrandefrihet i massmedierna för alla åsikter och tendenser på vuxenutbildningens område,

(c) främja det kulturella eller vetenskapliga värdet och de pedagogiska kvaliteterna i utbildningen som helhet,

(d) skapa ett utbyte mellan dem som ansvarar för utbildningsprogrammen i radio eller TV (eller som är engagerade på yrkets vägnar) och de personer programmen är avsedda för.

56. Medlemsstaterna bör sörja för att de offentliga myndigheterna, även om dessa åtager sig sitt eget uttryckliga ansvar för vuxenutbildningens utbyggnad,

(a) genom att skapa en lämplig juridisk och ekonomisk ram uppmuntrar tillkomsten och utvecklingen av sammanslutningar och intressegrupper för vuxenutbildning, på en frivillig och administrativt självständig basis,

(b) förser behöriga icke-statliga organ som medverkar i vuxenutbildning (eller i åtgärder för att främja sådan verksamhet) med tekniska eller ekonomiska resurser vilka tillåter dem att fullgöra sin uppgift,

(c) tillser att dessa icke-statliga organ har den åsiktsfrihet och det tekniska och pedagogiska självbestämmande som krävs för att ge kraft och verkan åt principerna i paragraf 2 ovan,

(d) vidtar lämpliga åtgärder för att säkerställa den pedagogiska och tekniska effektiviteten och kvaliteten i program eller åtgärder som verkställs av organ med allmänna medel.

57. Storleken av allmänna medel (och särskilt av allmänna medel reserverade för utbildning) som anslås till vuxenutbildningen bör motsvara denna utbildnings betydelse för den sociala, kulturella och ekonomiska utvecklingen, såsom den erkänns av varje medlemsstat inom ramen för denna rekommendation. Den totala tilldelningen av medel för vuxenutbildningen bör täcka åtminstone

(a) anskaffning av lämpliga lokaler eller omändring av existerande lokaler,

(b) framställning av alla slags läromedel,

(c) lärarnas löner och fortbildning,

(d) kostnader för forskning och information,

(e) kompensation för förlorad inkomst,

(f) handledning och, vid behov och om möjligt, inackorering och resekostnader för de studerande.

58. Anordningar bör vidtas för att regelbundet skaffa de nödvändiga medlen till vuxenutbildningen och för att främja en utbyggnad av sådana utbildningsprogram. De offentliga myndigheterna (bl. a. lokala myndigheter), kreditorgan, sparkassor, statliga försäkringsbolag, där sådana finns, och företagare bör skjuta till kapital i proportion till sitt ansvar och sina resurser.

59. Nödvändiga åtgärder bör vidtas för att få största möjliga nytta av de resurser som finns tillgängliga för vuxenutbildning. Alla resurser, både materiella och mänskliga, bör mobiliseras för detta ändamål.

60. För den enskilde bör brist på medel inte vara något hinder för att delta i vuxenutbildningen. Medlemsstaterna bör sörja för att det finns ekonomisk hjälp till dem som behöver för att börja vuxenutbildning. Personer från eftersatta samhällsgrupper bör som allmän regel få delta gratis.

X. INTERNATIONELLT SAMARBETE

61. Medlemsstaterna bör stärka sitt samarbete, på bilateral eller multilateral grund, för att främja en utbyggnad av vuxenutbildningen, förbättra dess innehåll och metoder och finna nya utbildningsstrategier.

Därför bör de sträva efter att i internationella avtal om samarbete på utbildningens, vetenskapens och kulturens områden infoga speciella klausuler om vuxenutbildning och att bygga ut och stärka Unescos arbete för vuxenutbildningen.

62. Medlemsstaterna bör ställa sina erfarenheter av vuxenutbildning till andra medlemsstaters förfogande genom att bistå dem tekniskt och i lämpliga fall materiellt eller ekonomiskt.

De bör systematiskt stödja vuxenutbildningen i länder som så önskar - genom Unesco och andra internationella organisationer, inklusive icke-statliga organisationer - med sikte på den sociala, kulturella och ekonomiska utvecklingen i berörda länder.

Det bör vara angeläget att sörja för att det internationella samarbetet inte får formen enbart av en överföring av system, läroplaner och metoder som har sitt ursprung på annat håll, utan i stället består i att stimulera utvecklingen inom vederbörande länder genom att skapa lämpliga institutioner och väl samordnade system, anpassade till de speciella förhållandena i dessa länder.

63. Åtgärder bör vidtas på nationell, regional och internationell nivå för att

(a) få till stånd ett regelbundet utbyte av information och dokumentation om vuxenutbildningens strategier, system, innehåll, metoder och resultat och om tillhörande forskning,

(b) utbilda lärare som kan arbeta långt borta från sitt hemland, särskilt inom bilaterala eller multilaterala projekt för tekniskt bistånd.

Detta utbyte bör ske systematiskt, särskilt mellan länder med samma problem och i den situationen att de kan tillämpa samma lösningar. Därför bör möten organiseras, särskilt på regional eller subregional nivå, för att meddela väsentliga experiment och undersöka i vilken omfattning dessa kan efterbildas. På liknande sätt bör en gemensam apparat skapas för att säkerställa ett bättre resultat av den forskning som bedrivs.

Medlemsstaterna bör främja avtal om att utarbeta och anta internationella normer på viktiga områden, t. ex. undervisning i främmande språk och grundläggande studier, som ett bidrag till ett internationellt accepterat enhetligt betygssystem.

64. Åtgärder bör vidtas för att på bästa möjliga sätt sprida och använda audiovisuella läromedel jämte utbildningsprogram och de konkreta formerna för dessa. Speciellt skulle det vara lämpligt att

(a) anpassa sådan spridning och användning till de olika ländernas sociala behov och förhållanden, med utgångspunkt i deras kulturella särdrag och utvecklingsnivå,

(b) så långt möjligt avlägsna de hinder för sådan spridning och användning vilka är en följd av de regler som styr den ekonomiska eller den intellektuella äganderätten.

65. För att underlätta det internationella samarbetet bör medlemsstaterna på vuxenutbildningen tillämpa de normer som rekommenderas på det internationella planet, främst i vad det gäller statistiska uppgifter.

66. Medlemsstaterna bör stödja Unesco - det behöriga FN-fackorganet på detta område - i dess ansträngningar att bygga ut vuxenutbildningen, särskilt inom den praktiska utbildningen, forskningen och utvärderingen.

67. Medlemsstaterna bör betrakta vuxenutbildningen som en global och universell angelägenhet och bör dra de praktiska konsekvenserna därav genom att främja en ny internationell ordning. Detta är Unesco engagerat i, som världssamhällets representant i frågor om utbildning, vetenskap och kultur.

- - - - -

I Svenska Uneskorådets skriftserie har hittills utkommit:

Nr. 1/1979 Kulturell Identitet. Invandrarkvinna i Sverige

Nr. 2/1979 Rapport från Unescos tjugonde generalkonferens
den 24 oktober—28 november 1978 avgiven av den
svenska delegationen

Nr. 3/1979 Rekommendation om allas deltagande i och bidrag
till kulturlivet, antagen av Unesco